

Overweging bij fragment Ety Hillesum en Lucas 16, 19-31

Beangstigend. Als ik in de afgelopen weken met iemand sprak over het nieuws, was dit meestal het trefwoord. Overal in de wereld grijpen leiders de macht die de democratie en de rechtsorde in sneltreinvaart afbreken. Hoewel ze feitelijk niet eens de macht 'grijpen', want in de meeste gevallen hebben ze gewoon de verkiezingen gewonnen. Natuurlijk denken we dan in de eerste plaats aan de VS, en Rusland, en Israël, maar in feite hoeven we zo ver niet te kijken. Ook hier zijn politici aan de macht die mensen oproepen om niet meer te luisteren naar burgemeester en wethouders als ze niet doen wat 'we' willen. Politici die over extreem rechts geweld zeggen dat we niet alles politiek moeten maken. Politici die een minister overtuigen om de rechtsgang aan de kant te zetten om een wetenschapper te kunnen ontslaan. Beangstigend. Ik herken dat wel.

Niets doen is geen optie, is het thema van deze Vredesweek. Een mooie maar ook een ingewikkelde oproep. Want er is zoveel onrecht, zoveel kwaad, zoveel oorlog en conflict. Wat doen wij er dan toe? Wat maakt dat kleine beetje dat wij kunnen doen nou uit? Ik ken veel mensen die uit pure onmacht maar helemaal geen nieuws meer kijken.

Laten we nog eens teruggaan naar de Eerste Lezing; een fragment uit het dagboek van Ety Hillesum, een jonge Joodse vrouw die leefde tijdens de Tweede Wereldoorlog en stierf in Auschwitz. "Je mag best soms treurig en terneergeslagen zijn" schrijft ze, "maar de grootste roof aan onszelf plegen wij zelf. Ik vind het leven mooi en voel me vrij." Ongelooflijk dat een vrouw die de almaar groeiende dreiging en het almaar toenemende geweld aan den lijve meemaakt, zo naar het leven

kan kijken. Een dreiging en een geweld die ook nog eens speciaal tegen haar en haar medegelovigen gericht zijn. "*De hemelen binnen in me zijn even wijd uitgespannen als boven me.*" Terwijl haar fysieke omgeving krimpt, terwijl er steeds meer dingen zijn met het stempel "voor Joden verboden" en het kwaad haar langzaam maar zeker insluit, vindt zij een innerlijke ruimte die even wijds is als de hemel boven ons. In die ruimte weet zij God, en daarom kan ze zeggen dat ze zich vrij voelt, dat ze het leven mooi vindt.

In de evangelielezing hoorden we over een man die zich tijdens zijn leven met alle luxe, rijkdom en aanzien van anderen kon omringen, maar zich na zijn dood terug vindt in de hel. Als hij ontdekt dat er aan zijn eigen situatie niets te veranderen is, vraagt hij Abraham om Lazarus naar zijn broers te sturen, zodat zij hun leven kunnen verbeteren en niet ook in de hel zullen eindigen. *Maar Abraham sprak: 'Zij hebben Mozes en de profeten, laat ze naar hen luisteren'.* 'O nee', zegt de rijke man, 'dat is niet genoeg. Ze hebben daar wel echt een teken voor nodig, een wonder. Die oude teksten, daar kijken ze niet meer naar. Die staan ergens te verstoffen in een kast'. 'Tja', antwoordt Abraham, 'als ze niet luisteren naar Mozes en de profeten, dan zullen ze zich ook niet laten overtuigen wanneer er iemand uit de doden opstaat'.

De rijke en zijn broers, ze hebben niet zozeer het geloof de rug toegekeerd, maar ze hebben hun hart gesloten voor het goede. Net als voor veel mensen nu zijn bijbel teksten voor hen hooguit een soort cultureel erfgoed waar je je op kunt beroepen wanneer dat zo uitkomt, als je je moreel superieur wilt voelen aan anderen bijvoorbeeld. Maar de teksten leven niet meer, ze spreken niet meer tot hen. Ze hebben zich volledig naar de wereld gericht en luisteren alleen nog naar wat daar belangrijk gevonden wordt. Er is wel echt een wonder nodig om hen daarvan te genezen. 'Maar ja', zegt Abraham

schouderophalend, 'waarom zouden we dat doen? Ze hebben het toch goed?'

In de parabel worden de rijke man en de bedelaar als twee personen opgevoerd, maar we kunnen ze ook zien als twee kanten van onszelf. De rijke, dat is onze neiging om ons naar de wereld te richten. Om te verlangen naar dure kleding, mooie auto's en verre reizen. Het is de kant van ons die wel naar de ander kijkt, maar hem enkel ziet als concurrent. Heb jij meer dan ik? Ben jij gekomen om onze banen, onze huizen, onze dochters in te pikken? Het is de kant die zo gevoelig is voor angst, een angst die meer en meer gevoed wordt door het politieke klimaat.

Aan de andere kant staat Lazarus, de man die tijdens zijn leven enkel kan hopen op de kliekjes die overblijven als de rijken boerend liggen uit te buiken. Ongezien en onbemind – maar, let op, in tegenstelling tot de rijke krijgt hij in dit verhaal wél een naam. Bij God doet hij er wél toe, bij God doet hij er juist toe. Lazarus is de kant in ons die door de rijke wordt vergeten. Wanneer wij al te zeer in beslag worden genomen door de wereld en ons ego, is dit de kant die gebrek gaat lijden. De stem in ons die aanvoelt dat er méér is in het leven dan koopkrachtplaatjes, die de angst niet het laatste woord wil geven. De kant die open staat voor hoop, voor vrede, voor de ander.

Naar welke stemmen willen we luisteren? Misschien is die vraag wel even belangrijk als een kleine honderd jaar geleden. Zijn we bereid en in staat om 'nee' te zeggen tegen de stemmen die ons willen leiden naar haat, angst en onverschilligheid? Ook als dat leidt tot onzekerheid en minder aanzien in de ogen van de wereld? Hebben we de kracht en de wil om op zoek te gaan naar die wijdse ruimte in onszelf die Etty Hillesum beschrijft, de ruimte waarin we ons verbonden weten met God? Als we die ruimte kunnen laten groeien, vinden we misschien ook een

antwoord op de vraag wat we moeten doen wanneer niets-doen geen optie is. God zal ons dan leiden om op onze eigen kleine plek te doen wat goed is. En we mogen erop vertrouwen dat dat voldoende is.